

"Kur'ân-ı Hakîmin, âyetlerinin hâtimelerinde gösterdiği fezlekeler" hakkında bilgi verebilir misiniz?

Kur'an'da ayet sonları genellikle Esmâ-i Hüsnâ'dan bazı isimlerle sona erer. Bu da ayet içindeki konuların sonuç itibariyle bu isimlere bağlanması anlamına gelir.

Üstadımız, ayet sonlarında yer alan bu kısa ve özlü cümlelere "fezleke" olarak bakar ve ayette sözü edilen konunun bu kısımda özetlenmiş olduğunu ifade eder. Ancak ona göre bu özetler, gelişigüzel bir sonuç değil, çok hikmetleri havî, özellikle Cenab-ı Allah'ın ilâhî isimlerini gösteren birer fezlekedir. Edebî bir üslup ve güzel bir ifade tarzıyla Esmâ-i Hüsnâ'yı gösteren bu fezlekeler, aynı zamanda Kur'an'ın i'câz özelliklerini gösteren numuneler hükmündedir.

Bu fezlekeler, Esmâ-i Hüsnâ'yı veya bunların manalarını içine alan kısa ve özlü sözlerden veya akli tefekküre sevk için akla havale edilen bir kuraldan ya da Kur'an'ın maksatlarını içeren küllî bir kaideden ibarettir. Ayetlerde geçen konular, bu şekillerden biri ile fezlekedeki özetlenmiş ve bir sonuca bağlanmıştır. Bundan dolayı fezlekeler ayetleri tekit ve teyid edici bir özellik taşır.

Kur'an ve hadislerin bahsettiği fezleke öyle bir fezleke ki, bu ancak derin bir ihata, etraflı bir kuşatma, uzun bir müddet ister. Hâlbuki bir insan çok dâhi de olsa, bu mânâdaki bir fezlekeye ancak birkaç ilim dalında ulaşabilir.

Hâlbuki Kur'an ve hadislerde, her ilim dalından mükemmel fezlekeler vardır. Bunu Peygamber Efendimiz (asm)'in kendi kabiliyeti ile yapması ve söylemesi hem mümkün değildir; hem de adetullah denilen kâinattaki kanunlara zıttır. Öyle ise Kur'an ve hadisler Peygamber Efendimiz (asm)'in kendi sözleri ve fezlekeleri değil, Allah'ın kelamı ve ilhamıdır.

Ümmî bir insanın, her ilmin özüne işaret eden sözler sarf edip, çok geniş ve derin malumatlar vererek, onları bir iki kelime ya da isim ile toparlaması harika bir durumdur.

"O, yeryüzünde olanların hepsini sizin için yaratan, sonra göğe yönelip onları yedi gök hâlinde düzenleyendir. O, her şeyi hakkıyla bilendir." Bakara Sûresi, 2/29.

Bazen Kur'ân-ı Kerim, mucizevi beyanıyla Yüce Yaratıcı'nın fiil ve eserlerini geniş bir şekilde nazara verir. Sonra da bu eser ve fiillerden onların ilgili olduğu ilâhî isimleri çıkarır veya bu yolla haşir ve tevhid gibi Kur'an'ın ana maksatlarından birini ispat eder.